

Ár 2011, föstudaginn 24. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Guðlaug B. Ólafsdóttir, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Jóhann Tómas Sigurðsson.

Fyrir er tekið **mál nr. 97/2011**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 11. nóvember 2011, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 11. nóvember 2011. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 17. nóvember 2011, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi, dagsettu 7. desember 2011. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 12. desember 2011, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust frá sóknaraðila, með bréfi dagsettu 20. desember 2011.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 24. febrúar 2011.

II.

Málsatvik.

Þann 21. júní 2004 var veðskuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 1.200.000, gefið út af A, til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttarstöðu lánveitanda samkvæmt láninu. Fasteignin B, var sett að veði á 3. veðrétti til tryggingar láninu.

Þann 20. mars 2006 var veðbandslausn gerð á umræddu láni. B var leyst úr veðböndum en í stað hennar kom sjálfskuldarábyrgð C og sóknaraðila.

Þann 31. janúar 2008 var skjalið „Niðurstæða greiðslumats“ dagsett. Á skjalinu kom fram að A væri lántaki að skuldabréfi að fjárhæð kr. 1.219.822. Þar kom einnig fram að: „*Samkvæmt samkomulagi banka og sparisjóða, Félagsmálaráðuneytisins og Neytendasamtakanna um ábyrgðir á skuldum einstaklinga eða vegna eigin ákvörðunar, hefur sparisjóðurinn metið getu ofangreinds lántaka til að standa við fjárhagsskuldbindingar sínar. Greiðslumatið byggir á gögnum sem sparisjóðurinn hefur aflað sér eða lántakandi hefur látið í té. Niðurstæða greiðslumats er byggð á upplýsingum um framfærslukostnað og önnur föst útgjöld, meðaltekjur heimilisins og greiðslubyrði lána. Framfærslukostnaður og önnur föst útgjöld miðast að lágmarki við fjárhæðir sem gefnar eru út af Ráðgjafarstofu um fjármál heimilanna.*

Sparisjóðurinn ber ekki ábyrgð á greiðslumatinu ef lántaki hefur veitt rangar eða ófullnægjandi upplýsingar um fjárhag sinn. Jákvæð niðurstaða greiðslumats felur ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efni skyldur sínar.“ Þá kom fram að niðurstaða greiðslumats benti til þess að lántakandi gæti efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Auk þess var 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga tekin upp. Þá kom fram að sjálfskuldarábyrgðarmaður staðfesti með undirritun sinni að hann hefði fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð. Varnaraðili kveður að ekki sé til afrit af greiðslumatinu sjálfu, enda séu þau ekki geymd af persónuverndarástæðum.

Þann 27. apríl 2007 lýsti sóknaraðili yfir yfirtöku á skuldabréfi útgefnu 21. júní 2004, upphaflega að fjárhæð kr. 1.200.000. Kveður sóknaraðili skuldskeytingu þessa hafa verið gerða vegna gjaldþrots skuldara.

Sóknaraðili krafðist þess við varnaraðila að ógilt yrði skuldskeyting á skuldabréfi nr. X, og jafnframt að ógilt yrði sjálfskuldarábyrgð sem felld var niður við skuldskeytinguna. Varnaraðili hafnaði kröfu sóknaraðila með tölvupósti dagsettum 7. nóvember 2011.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 11. nóvember 2011.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að ógilt verði skuldskeyting á skuldabréfi nr. X, jafnframt að ógilt verði sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila sem felld var niður við skuldskeytinguna.

Sóknaraðili kveður varnaraðila ekki hafa staðið við skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þar sem ekki hafi farið fram mat á greiðslugetu greiðanda sem ábyrgðarmanni hafi verið kynnt áður en hann tókst á hendur ábyrgðina. Telur sóknaraðili að fylgiskjal lánsins sem beri yfirskriftina „Niðurstaða greiðslumats“ uppfylli ekki reglur samkomulagsins, enda sé í því ekki að finna sjálft greiðslumatið sem á skv. 3. gr. samkomulagsins að taka tillit til neyslu, fastra útgjalda, tekna og greiðslubyrði lána. Engin gögn sýni að þessum skilyrðum samkomulagsins hafi verið fylgt og geti þetta skjal því ekki talist fullnægjandi sönnun á að reglum samkomulagsins hafi verið fylgt. Telur sóknaraðili að gild sjálfskuldarábyrgð hafi því ekki stofnast og því hafi skuldskeytingin byggst á röngum forsendum sem beri að ógilda á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili mótmælir fullyrðingum sóknaraðila um að ekkert greiðslumat hafi verið framkvæmt. Ábyrgðarmenn staðfesti með undirritun sinni á skjal sem beri heitið „niðurstaða greiðslumats“ að þeim hafi verið kynnt greiðslumatið ásamt því að hafa kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð. Þar af leiðandi hafi þeim verið ljóst að með því að gerast ábyrgðarmenn væru þau að skuldbinda sig til að taka við greiðsluskyldu lánsins ef greiðslugeta skuldans brygðist.

Hvað það varði að ógilda niðurfellda ábyrgð sjái varnaraðili enga ástæðu til að verða við þeirri kröfu enda sé búið að fella ábyrgðina niður en það hafi verið gert sökum skuldskeytingarinnar.

Þá hafnar varnaraðili því að skuldskeytingin sé ógild, þar sem greiðslumat hafi verið framkvæmt og undirritað af ábyrgðarmönnum lánsins.

Varnaraðili vísar til þess telji úrskurðarnefndin að hér sé sannanlega um ógilda ábyrgð að ræða breyti það engu um réttarsamband aðila sem til staðar sé í dag. Þessari staðhæfingu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar í máli nr. 403/2009. Af niðurstöðu dómsins þyki ljóst að þrátt fyrir að ábyrgðin hafi verið ógild til að byrja með þá geri það ekki síðar tilkomnar skuldbindingar ábyrgðarmanna til að uppfylla þær skyldur sem þeir gangast við með því að gerast ábyrgðarmenn.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar á veðskuldabréfi nr. X, að fjárhæð kr. 1.200.000, gefið út af A til FF og síðar skuldskeytingar þess láns. Sóknaraðili krefst þess að ógilt verði skuldskeyting á skuldabréfi nr. X, jafnframt að ógilt verði sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila sem felld var niður við skuldskeytinguna. Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði engu að síður veitt, skal hann staðfesta það skriflega.

Í málinu liggur fyrir skjal sem ber heitið „Niðurstaða greiðslumats“. Á skjalinu kemur fram að niðurstaða greiðslumats bendi til að lántakandi geti efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu, að öðru leyti er ekki vikið að forsendum þeim sem setning þessi byggir á. Varnaraðili kveður að ekki sé til afrit af greiðslumatinu enda hafi það ekki verið geymt af persónuverndarástæðum. Varnaraðili hefur því ekki getað lagt fram greiðslumat það sem skjalið virðist byggja á. Verður varnaraðili að bera hallann af því að geta ekki sýnt fram á að greiðslumat hafi sannarlega verið framkvæmt í umrætt sinn. Verður að telja að skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ sé ófullnægjandi staðfesting þess að greiðslugeta A hafi verið metin. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu A. Verður varnaraðili að bera allan halla af því að geta ekki sýnt fram á að slíkt greiðslumat hafi farið fram og þar með hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A, eftir að hafa kynnt sér matið.

Í ljósi framangreinds hefðu verið fyrir hendi forsendur til að víkja til hliðar sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á umræddu skuldabréfi á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, en þar sem sóknaraðili var leystur undan ábyrgðinni með skuldskeytingu verður henni ekki vikið til hliðar.

Þann 27. apríl 2007 lýsti sóknaraðili yfir yfirtöku á umræddu skuldabréfi. Kveður sóknaraðili skuldskeytingu þessa hafa verið gerða vegna gjaldþrots skuldara.

Af 2. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga er ljóst að samkomulagið tekur til allra skuldaábyrgða og þess þegar einstaklingur hefur gefið út leyfi til að veðsetja fasteign sína til tryggingar skuldum annars einstaklings. Það tekur hins vegar ekki til þess þegar einstaklingur yfirtekur lán. Því er ljóst að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga á ekki við um yfirtöku sóknaraðila á skuldabréfi nr. X.

Í ljósi framangreinds verður að telja að stofnast hafi gildur samningur milli sóknaraðila og varnaraðila. Kemur því næst til skoðunar hvort víkja megi samningnum til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Í 1. mgr. 36. gr. segir að samningi og öðrum löggerningum megi víkja til hliðar í heild eða að hluta, eða breyta, ef það yrði talið ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera þá fyrir sig. Í 2. mgr. greinarinnar segir að við mat samkvæmt 1. mgr. skuli líta til efnis samnings, stöðu samningsaðila, atvika við samningsgerðina og atvika sem síðar komu til.

Sóknaraðili kveður skuldskeytinguna hafa verið að frumkvæði varnaraðila við gjaldþrot skuldara og hefur því ekki verið mótmælt af varnaraðila. Þegar skuldskeytingin var gerð var því ekki jafnræði með aðilum og verður að skoða vilja sóknaraðila til samningsgerðarinnar með hliðsjón af því. Við þann gjörning að sóknaraðili varð aðalskuldari á umræddu skuldabréfi öðlaðist varnaraðili kröfu á hendur sóknaraðila, sem hann hefði annars ekki fengið og átti ekki lögvarinn rétt til, enda var upphafleg sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila ógild. Því verður að telja að varnaraðili hafi ekki starfað í samræmi við eðlilega og heilbrigða viðskiptahætti og venjur á fjármálamarkaði, en á fjármálafyrirtækjum hvílir skylda til þess á grundvelli þágildandi ákvæðis 19. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki, sbr. núgildandi 1. mgr. 19. gr. laganna.

Ekki verður fallist á með varnaraðila að dómur Hæstaréttar í máli nr. 403/2009 hafi fordæmisgildi í máli þessu. Sá dómur var reistur á því að eigandi reiknings, sem einstaklingur gekkst í ábyrgð fyrir var einkahlutafélag og var viðkomandi fjármálafyrirtæki því ekki skylt samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, frá 1. nóvember 2001 að meta greiðslugetu félagsins vegna ábyrgðarinnar. Atvik í máli þessu eru því önnur en í dómi Hæstaréttar.

Enda þótt héraðsdómur hafi í umræddu máli ekki byggt á þessu atriði, getur varnaraðili heldur ekki litið til hans til stuðnings sjónarmiðum sínum við úrlausn þess máls sem hér um ræðir, enda dæmdi héraðsdómur að ábyrgð væri ekki fyrir hendi vegna beins samhengis á milli umkrafðar skuldar og fyrri skuldsetningar þar sem ekki var gætt að ákvæðum samkomulagsins.

Þegar á allt þetta er litið, verður að telja að atvik við samningsgerðina og staða samningsaðila geri það að verkum, að varnaraðili geti ekki haldið umræddri skuldskeytingu upp á sóknaraðila. Ber því með skírskotun til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga að ógilda skuldskeytinguna.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Samningur um að sóknaraðili taki yfir sem skuldari á skuldabréfi nr. X, dags. 27. apríl 2007, skal vera ógildur.

Reykjavík, 24. febrúar 2011

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir